

**ACADEMIA DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI
INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE ȘI POLITICE**

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: 32.01 : 342.585(478)(043)=135.1

MORARU SERGIU

**SECURITATEA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
ÎN CONTEXTUL DEMOCRATIZĂRII SOCIETĂȚII: ASPECTE
POLITICO- INFORMAȚIONALE**

**Specialitatea 561.01. Teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și
processe politice**

AUTOREFERATUL

tezei de doctor în politologie

Conducător științific:

**MORARU Victor, doctor habilitat
în politologie, profesor universitar**

Autorul:

MORARU Sergiu

CHIȘINĂU, 2015

**Teza a fost elaborată în cadrul Centrului de Cercetări Politice
și Relații Internaționale al Institutului de Cercetări Juridice și Politice
al Academiei de Științe a Moldovei**

Conducător științific:

MORARU Victor, doctor habilitat în politologie, profesor universitar

Referenți oficiali:

ROȘCA Ala, doctor habilitat în politologie, profesor universitar

MANOLACHE Constantin, doctor în politologie, conferențiar universitar

Componența Consiliului Științific Specializat:

ROȘCA Alexandru, președinte, doctor habilitat în filosofie, academician

PERU-BALAN Aurelia, secretar științific, doctor în politologie,
conferențiar. universitar

BARBĂNEAGRĂ Alexei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

JUC Victor, doctor habilitat în politologie, profesor cercetător

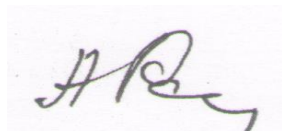
PĂRTAC Grigore, doctor în politologie, conferențiar universitar

Susținerea tezei va avea loc la **22 septembrie 2015**, ora 15.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 18.561.01-05 în cadrul Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Chișinău, MD-2001, bd. Ștefan cel Mare, 1, 52, sala 109.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei și pe pagina Web a CNAA (www.cnaa.acad.md)

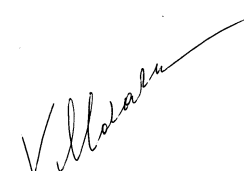
Autoreferatul a fost expediat la 21 august 2015.

**Secretar științific al Consiliului
Științific Specializat,**
doctor în politologie, conferențiar universitar

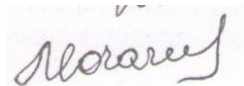
Aurelia PERU-BALAN

Conducător științific,
doctor habilitat în politologie,
profesor universitar

Victor MORARU

Autor

Sergiu MORARU

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Examinarea securității naționale a Republicii Moldova constituie un subiect nou și de o importanță majoră pentru cercetările în domeniul științelor politice în arealul investigațional autohton. Dacă în perioada existenței fostei Uniuni Sovietice, modul de organizare și exercitare a securității naționale avea un caracter secret, determinând atât imposibilitatea controlului acesteia din partea societății și constituind astfel o premisă pentru numeroase încălcări ale drepturilor omului, cât și lipsa unor investigații aprofundate ale fenomenului securității, după declararea suveranității și a independenței, Republica Moldova și-a creat propriul sistem de securitate, un cadru juridico-normativ și structuri abilitate în domeniu, constituite pe principii democratice.

Schimbările care s-au produs în Republica Moldova și în lume la sfârșitul sec. al XX-lea – începutul sec. al XXI-lea, influențând starea cetățenilor, a societății și a instituțiilor statului, precum și configurarea nouă a relațiilor internaționale, au determinat un interes sporit pentru elaborarea politicilor securității naționale.

În mod firesc, problemele asigurării securității statului au reprezentat, de la începuturi, o preocupare prioritară a autorităților moldovenești. Astfel, în anul 1994 a fost adoptată Legea Supremă a Republicii Moldova, iar încă peste un an, o primă Concepție a Securității Naționale, urmată de Concepția Securității Naționale a Republicii Moldova din 22 mai 2008. Eforturile autorităților statului au culminat cu adoptarea la 15 iulie 2011 a Strategiei Securității Naționale a Republicii Moldova.

Analiza complexă a securității Republicii Moldova, trebuie să servească intereselor sale naționale, iar realizarea cercetărilor vizând atât totalitatea componentelor securității Republicii Moldova, cât și aspectele particulare ale acesteia poate să contribuie în mod hotărât la elucidarea perspectivelor evoluției societății și conturarea unor decizii social-politice echilibrate și judicioase. Investigarea acestor componente poate fi realizată în mod concertat și poartă un caracter interdependent.

Premisele de la care a fost inițiată această lucrare sunt cele potrivit cărora derularea unei reforme reale în domeniul securității naționale este condiționată de existența unei culturi de securitate. În același timp, eficiența și suportul public al activității în domeniu trebuie să fie raportabile la nivelul de dezvoltare a societății.

În ultima perioadă, se atestă insuficiența cadrului teoretico-metodologic în abordarea problemei securității naționale a Republicii Moldova, lipsa unei școli naționale a studiilor de securitate (aflată deocamdată în proces de constituire),

lucru care nu permite expres rezolvarea unui șir întreg de probleme și provocări existente în această sferă. Iar la rândul său, acest lucru a favorizat, nu de puține ori, adoptarea unor decizii politice ineficiente în raport cu soluționarea principalelor pericole la adresa securității naționale a statului. Această lacună în domeniul studiilor de securitate se conjugă cu depășirea abordărilor clasice dominante, cu precădere de factură realistă, care percepeau securitatea prin prisma conceptelor puterii și a dominației militare.

Eforturile întreprinse de autorități în contextul revenirii continue la elaborarea Strategiei de Securitate Națională a Republicii Moldova relevă faptul că o serie de amenințări noi, asimetrice, care se manifestă sub forma agresiunilor informaționale, generate preponderent din mediul internațional dar și - într-o anumită măsură - de cel intern, pot afecta grav starea de securitate a cetățenilor, a statului sau a organizațiilor din care Republica Moldova face parte.

Pentru Republica Moldova, o deosebită importanță o are valorificarea opțiunii de asociere la UE, ceea ce ar asigura accesul la spațiul politic și de securitate unic, cu scopul de a reduce riscurile și amenințările la adresa securității, care sunt provocate atât de factorii interni cât și externi, inclusiv de procesul globalizării.

Reformarea sistemului național de securitate în ansamblu, a devenit pentru multe țări, o prioritate națională care rezultă din necesitatea de adaptare la dinamica transformărilor politice, economice, sociale, precum și la configurările geopolitice regionale. Pentru Republica Moldova, acest proces a fost caracterizat prin crearea sistemului național de securitate, materializat prin formarea cadrului normativ și a structurilor abilitate. Însă lipsa unui cadru teoretico-metodologic solid în abordarea securității naționale, instabilitatea politică, economică și socială, resursele financiare limitate ale Republicii Moldova și contextul geopolitic nefavorabil au creat de multe ori o viziune distorsionată asupra amenințărilor și vulnerabilităților, ceea ce a determinat adoptarea unor acțiuni ineficiente de diminuare a insecurității în sectoarele-cheie ale statului. Aceste realități impun necesitatea unor noi abordări ale problematicii securității naționale conferind actualitate și relevanță cercetărilor întreprinse.

Expunerea situației în domeniu și identificarea problemelor de cercetare. Reperetele teoretico-metodologice ale securității naționale s-au grupat în jurul celor mai importante școli și curente, cele mai de seamă fiind, Școala de la Copenhaga, Constructivismul, Neorealismul și Neoliberalismul. Științele politice își adjudecă investigațiile care examinează modul în care se realizează securitatea națională în cadrul constituirii ordinii democratice „prin exercitarea deplină a drepturilor și libertăților cetățenești, asumarea conștientă a responsabilităților, perfecționarea capacităților de decizie și de acțiune a statului și prin afirmarea țării ca membru activ al comunității internaționale” [1, p. 12]. În acest context, apare

explicabilă tendința observată referitor la faptul că „una din direcțiile științifice de perspectivă și din ce în ce mai populare devine studiarea securității în calitate de practică politică” [12, p. 24]. S-a dovedit a fi productiv, în acest sens, fâgașul Școlii de la Copenhaga, reprezentanții căreia și-au adus contribuția relevantă la aprofundarea reprezentărilor despre fenomenul securității și interpretările acestuia [2, 3, 4]. Revigorarea direcției științifice respective se producea într-o perioadă când avea loc o regândire a abordărilor clasice ale securității, modelate de școala liberală și cea realistă, când situația internațională, determinată de încheierea Războiului Rece, dicta adoptarea unor noi viziuni și perspective, când studiile referitoare la securitate se împotmoliseră, „plonjând între Scylla oportunismului politic și Charibda irelevanței academice” [5, p. 223]. Respectiv, mai mulți cercetători din străinătate [6, 7, 8, 9], au abordat conceptul de securitate cu scopul de elucidare a condițiilor obiective și subiective care ar trebui realizate pentru diminuarea insecurității statelor, societăților și indivizilor. Deosebit de importantă este, în acest sens, contribuția autorilor precum: H. Morgenthau, K. Waltz, A. K. Organski, A. Wolfers, A. Wendt, M. Ward, L. Diamond, K. Schwartzman, A. Giddens, В. Мирошниченко, В. Кочетков, П. Цыганков. s.a.

Cercetătorii din Republica Moldova, așa cum arată experiența acumulată în domeniu, au abordat problemele legate de securitatea națională dintr-o perspectivă mai mult pragmatică, examinând noile transformări naționale, inclusiv cu impact asupra securității Republicii Moldova și a identificării noilor soluții pentru diminuarea riscurilor și a vulnerabilităților, pentru dezvoltarea unor politici mai eficiente în domeniul securității, identificării căilor de soluționare a conflictului transnistrean, reformarea sectorului național de securitate.

Problematika securității naționale din perspectiva politologică a fost abordată de mai mulți autori din Republica Moldova, precum V. Moraru [10], V. Juc [11], C. Manolache [12], A. Burian [13], A. Barbăneagră [14], A. Roșca [15]. În ultimii ani în republică au apărut studii, care varsă lumină asupra unor aspecte inedite ale problematicii în cauză, aparținând cercetătorilor V. Saca, N. Chirtoacă, V. Cibotaru, V. Marinuța, Iu. Pântea, O. Serebrian, V. Lupan, N. Albu, S. Cebotari, S. Sprâncean, V. Ungureanu, V. Varzari, ș. a.

Printre cei mai importanți autori din România, care reprezintă suportul teoretic al prezentei cercetări, sunt: T. Frunzetti [16], C. Moștoflei [17], C. Troncotă [18], D. Dungaciu [19], I. Chifu [20], P. Duțu [21], G. Alexandrescu [22], ș.a.

Principalele probleme științifice pe care ni le-am propus spre cercetare sunt:

1. Identificarea celor mai importante vulnerabilități și amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova, analiza aprofundată și prioritizarea riscurilor care erodează securitatea națională și implicit pe cea informațională a statului;
2. Precizarea factorilor care influențează ineficiența eforturile autorităților privind soluționarea conflictului din regiunea transnistreană a Republicii Moldova;
- 3 Impactul opțiunii de integrare europeană, al semnării acordului de la Vilnius de către Republica Moldova și parafării Acordului de Asociere de statele membre UE,

asupra procesului de reformare a securității naționale, implicit, a domeniului securității informaționale.

Cu titlu de **ipoteză de lucru** în domeniul politologiei și a studiilor de securitate a fost formulată supoziția cu privire la caracterul complex, interdependent, și chiar neunivoc al securității naționale a Republicii Moldova, în condițiile în care fortificarea ei depinde de eforturile autorităților și de factori externi, iar procesele de democratizare a societății impun antrenarea în acest proces a unui număr mare de actori nestatali, determinând dificultatea guvernărilor securității.

Scopul și obiectivele tezei. Scopul lucrării constă în cercetarea și stabilirea unor obiective prioritare de fortificare a securității naționale a Republicii Moldova din perspectiva integrării europene.

Pentru realizarea acestui deziderat a fost necesară realizarea următoarelor obiective:

- abordarea aspectelor teoretico-metodologice ale securității naționale în percepția principalelor școli în domeniu: cea realistă, liberală, constructivistă, behavioristă, școala de la Copenhaga;
- stabilirea spectrului de amenințări și riscuri la adresa securității naționale a Republicii Moldova și studierea oportunităților de diminuare a acestor factori destabilizatori la adresa securității naționale în ansamblu;
- analiza cadrului juridico-normativ de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova și formularea unor principii, menite să eficientizeze această activitate;
- evidențierea influenței euro-atlantice asupra securității naționale a Republicii Moldova;
- analiza inițiativelor și a aportului UE în soluționarea conflictului transnistrean, evaluarea componentei informaționale a securității statului în regiunea transnistreană;
- evaluarea procesului de fundamentare și instituționalizare a securității naționale prin prisma Concepției Securității Naționale a Republicii Moldova și argumentarea necesității perfecționării acesteia.

Reperete teoretico-metodologice ale cercetării. În cadrul investigației au fost aplicate mai multe metode teoretice și empirice, care permit cercetarea procesului de consolidare a securității naționale a Republicii Moldova. Astfel, *metoda analizei* de conținut a documentelor a servit la cercetarea actelor normative de politici și a strategiilor elaborate de autoritățile Republicii Moldova și ale Uniunii Europene. *Metoda comparativă* a servit la evidențierea caracteristicilor distincte ale documentelor elaborate în diferite etape, la compararea viziunilor diferitor școli și curente științifice cu privire la abordarea securității naționale și la căile cele mai eficiente de edificare și consolidare a sistemului de securitate. La fel, recurgerea la *metoda structural-funcționalistă* a permis abordarea tuturor domeniilor de securitate în calitate de sistem interdependent. Valoarea acestei metode a fost probată de discreditarea abordării prevalent militare la adresa securității care se axa pe elementul puterii militare a securității în detrimentul componentelor non-militare: economică, politică, socială, de mediu. În același timp, *sinteza* a fost utilizată pentru a scoate în prim-plan – din multitudinea de

elaborări științifice și practice – concepțiile, strategiile și politicile cele mai eficiente de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova. *Metoda istorică* a fost utilizată pentru descrierea etapizată și punctuală a evoluției dezbaterii teoretice cu privire la securitatea națională, a abordărilor la nivelul elitelor politice ale proceselor asigurării securității naționale și a evoluției relațiilor dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană. Pentru a atinge scopul investigației, s-a apelat de asemenea la *inducție* și *deducție*, generalizându-se materialul teoretic și empiric și fiind făcute, în consecință, concluziile și recomandările.

Noutatea și originalitatea științifică a rezultatelor obținute constă în abordarea problemei securității informaționale a Republicii Moldova în corelare cu principalele riscuri, vulnerabilități și amenințări care periclitează însăși existența statului. Analizând proveniența riscurilor, a vulnerabilităților și a amenințărilor la securitatea națională a țării, pe de o parte, dar și strategiile de securitate elaborate de autorități, pe de altă parte, se urmărește demonstrarea faptului că aceste probleme n-au beneficiat de o abordare complexă și bine definită, capabilă să genereze o viziune strategică durabilă din partea autorităților.

Abordarea aspectelor politico-informaționale ale securității, în corelarea lor reciprocă, degajează, la fel, o însemnată doză de noutate pentru spațiul autohton de cercetare politologică.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul politologiei și a studiilor de securitate constă în identificarea unor soluții care să contribuie la asigurarea securității naționale a Republicii Moldova, în contextul opțiunii de integrare europeană.

Semnificația teoretică a lucrării. Rezultatele investigației se pretează în beneficiul dezvoltării științei politice și, în special, pot contribui la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind asigurarea securității naționale a Republicii Moldova. În același timp, și securitatea informațională se referă la două dimensiuni esențiale: obiectivă, care presupune existența fizică a unor amenințări/vulnerabilități în această sferă, și cea subiectivă, ce vizează percepția indivizilor/comunităților/autorităților publice cu privire la prezența sau absența amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților la adresa supraviețuirii și a dezvoltării statului și a societății.

Semnificația teoretică a lucrării se referă la încercarea de analiză a procesului de edificare și consolidare sistemului securității naționale al Republicii Moldova prin prisma principiilor Școlii de la Copenhaga. În cadrul lucrării sunt cercetate principalele vulnerabilități interne și amenințările externe care provin din sectoare esențiale de activitate ale statului.

Valoarea aplicativă. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările referitoare la asigurarea securității naționale a statului și cele privind democratizarea societății pot fi utilizate pe larg atât de teoreticieni, care vor continua investigațiile în acest domeniu, cât și de factorii de decizie, care pe parcursul soluționării problemelor legate de asigurarea securității naționale a statului, vor putea evalua principalele amenințări, riscuri și vulnerabilități, inclusiv la adresa securității informaționale a Republicii Moldova, și în elaborarea unor politici eficiente în domeniu. Astfel, cercetarea conține mai multe recomandări

ierarhizate care pot fi utilizate de autoritățile guvernamentale în cadrul abordării, la nivelul respectiv, a problematicii securității naționale. Lucrarea poate constitui un suport teoretic și factologic pentru conceperea unui curs universitar despre securitatea națională a Republicii Moldova.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținerea tezei constau în:

- conturarea și evaluarea nivelului de impact al amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților asupra securității naționale a Republicii Moldova și identificarea unor soluții pentru asigurarea acesteia;
- elaborarea unui cadru analitic conceptual complex, bazat pe surse științifice importante ce vizează cercetarea securității naționale, aducând un aport la fundamentarea și consolidarea științei securității, știință interdisciplinară în plină dezvoltare, bazată pe ideile adeptilor Școlii de la Copenhaga;
- identificarea celor mai importante vulnerabilități și amenințări la adresa securității informaționale a Republicii Moldova, analiza aprofundată și prioritizarea riscurilor care erodează securitatea informațională a statului;
- argumentarea necesității elaborării unui set de legi, care ar contribui la sporirea rolului serviciilor de informații ale statului, al societății civile în protejarea eficientă a statului de potențialele atacuri informaționale;
- fundamentarea necesității constituirii unui centru național axat pe cercetarea aspectelor teoretice și practice ale securității informaționale în Republica Moldova;
- evaluarea influenței acțiunilor politice în vederea soluționării diferendului transnistrean.
- stabilirea gradului de impact al amenințărilor, riscurilor și vulnerabilităților asupra securității naționale a Republicii Moldova și oferirea unor soluții pentru asigurarea acesteia.

Analizând proveniența riscurilor, a vulnerabilităților și amenințărilor la securitatea națională a țării, pe de o parte, dar și strategiile de securitate elaborate de autorități, pe de altă parte, se urmărește demonstrarea faptului că aceste aspecte n-au beneficiat suficient, în procesul elaborării, de o abordare complexă și bine definită, capabilă să genereze o viziune strategică durabilă. Astfel, discrepanța dintre stabilirea principalelor vulnerabilități pentru securitatea statului și insuficiența elaborării politicilor, a comportat subminarea securității naționale a și tergiversarea reformelor democratice. În mod tradițional, securitatea națională este percepută ca element de bază în supraviețuirea statului, protejarea și asigurarea suveranității acestuia și a integrității sale teritoriale, garantând, totodată, posibilitatea de a reacționa rapid la pericolele de natură internă și externă. Or, în circumstanțele geopolitice actuale, noile amenințări, cu un potențial sporit de afectare a securității naționale, impun o revizuire a prerogativelor întregului complex de structuri instituționalizate care și-au asumat gestionarea securității Republicii Moldova.

Aprobarea rezultatelor științifice. Teza a fost elaborată și aprobată în cadrul Centrului Cercetări Politice și Relații Internaționale a Institutului de Cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei. Concepțiile elaborate în teză și rezultatele investigației au fost prezentate și susținute la

conferințe naționale și internaționale printre care: Conferința științifică internațională „Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul geopolitic european” (Chișinău, AȘM, 08 octombrie 2010), Conferința științifică națională „Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective” (Chișinău, AȘM, 4 martie 2010), Conferința Științifică națională ”Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea creativității și a inovării în procesul instruirii academice (Chișinău, USM, 5 mai 2010), Simpozionul științific cu participare internațională „Interferențe teoretico-practice în procesul valorificării opțiunii europene a Republicii Moldova”(Chișinău, AȘM, 11-12 noiembrie 2011), Congresul internațional de istorie a presei „Mass-Media, între document și interpretare” (Chișinău, USM, 26-28 aprilie 2012) ș. a.

Publicațiile la tema tezei. Mai multe rezultate ale cercetărilor au fost expuse în 13 articole și teze științifice publicate în culegeri și reviste științifice: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice (nr. 3/2010, nr. 1/2014, nr. 2/2015), Studia Universitatis: Revista Științifică a USM (nr. 8 (48)/2011, nr. 8 (58)/2011, nr. 3 (43)/2010, nr.3 (33)/ 2010), publicația periodică: „Convergențe Spirituale Iași-Chișinău” (Iași, nr. 2/ 2011), „Europenizarea: fațetele procesului” (AȘM. 2013), Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective (AȘM, 2010) s. a.

Volumul și structura tezei cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 242 de titluri, 130 de pagini text de bază.

Cuvinte-cheie: securitate, securitate națională, risc, amenințare, vulnerabilitate, globalizare, securitate informațională, mediu informațional, război informațional, război mediatic, societate informațională, mass-media.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea cuprinde elucidarea următoarelor considerente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică abordată și soluționată, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării, aprobarea rezultatelor și sumarul compartimentelor tezei.

În primul capitol, intitulat **Reperle conceptuale ale cercetării problematice securității naționale**, se face o trecere în revistă, cu referințe analitice, a literaturii în domeniu, analiza și evaluarea materialului teoretic elaborat de către principalele școli de gândire occidentale și autohtone. În cadrul capitolului au fost investigate premisele care au stat la baza constituirii și instituționalizării securității naționale a Republicii Moldova, din perspectiva istoriografică și teoretico-metodologică, precum și a devenirii conceptului de securitate informațională, în particular.

Abordarea conceptului de securitate națională, dezvoltat în primul subcapitol, intitulat **Problematice securității naționale în abordare politologică**, oferă posibilitatea să fie evidențiat faptul că definirea conceptului de „securitate națională” este destul de dificilă, și nu din cauza inserției sale în cele mai multe domenii ale vieții sociale, cât, mai curând, din considerentul că el însuși este susceptibil de a avea o conotație ideologică.

În al doilea subcapitol, intitulat *Interpretarea securității naționale, în contextul democratizării societății*, se constată că, în pofida faptului că procesul de tranziție democratică din Republica Moldova a constituit obiectul a numeroase studii, cercetările privind impactul democratizării societății asupra securității naționale și corelațiile adiacente, au fost mai rare. Cu atât mai actuală această problemă este pentru Republica Moldova, stat ce se confruntă cu multiple pericole la adresa securității naționale, stabilității, integrității și a procesului de democratizare. Fără a ține cont de natura și sursele acestora, noua clasă politică din Republica Moldova, nu va putea asigura pe deplin succesul tranziției democratice, integritatea teritorială și progresul național.

În cel de-al treilea subcapitol, *Emergența problematicii securității informaționale în cadrul devenirii societății informaționale*, sunt investigate câteva aspecte comune și definitorii - securitatea informațională se asociază în mod nemijlocit cu instituția statului-națiune, iar în al doilea rând, cu asigurarea securității informaționale a persoanei, a societății și a statului, dezvoltarea infrastructurii informaționale în scopul consolidării regimului constituțional, asigurării suveranității, independenței și integrității teritoriale, stabilității politice și sociale, prosperarea Republicii Moldova. În același timp, societatea informațională este societatea în care producerea și consumul de informație este un important tip de activitate, informația este recunoscută drept resursa esențială, tehnologiile informației și comunicațiilor sunt interpretate ca tehnologii de bază, iar mediul informațional ca un mediu de existență a omului. Moldova este încă pe calea de a-și edifica o societate informațională, dar pentru asta se impun respectarea mai multe principii la nivel național, particularitățile societății informaționale contemporane și a celei din viitorul apropiat.

Cel de-al patrulea subcapitol, intitulat *Oportunitățile cercetării securității informaționale din perspectivă multidimensională*, se focalizează pe faptul că Moldova este pe calea de a-și edifica o societate informațională, dar pentru aceasta trebuie respectate mai multe principii la nivel național. Societatea informațională, a deschis calea pentru traficul de informații, însă tranziția spre societatea informațională a Republicii Moldova, nu înseamnă numai modernizarea și extinderea societății informaționale, ci mai ales acoperirea vidului legislativ înregistrat în domeniu.

Astfel, prin noțiunea de *securitate informațională* se are în vedere protecția persoanei, societății și a statului, a drepturilor și intereselor acestora în domeniul informațional, aspecte, stipulate, de altfel, și în Constituția Republicii Moldova și alte legi, precum și a drepturilor și intereselor ce țin de căutarea, primirea, transmiterea, răspândirea, formarea, prelucrarea, păstrarea, utilizarea și protecția informației. Înțelegerea adecvată a sintagmei „securitate informațională” este posibilă doar în condițiile conceptualizării termenului de „securitate”. Elucidarea definițiilor propuse de mediul academico-științific, relevă că un astfel de concept ca securitatea informațională cunoaște o varietate largă de definiții. Astfel, se consideră că „securitatea informațională, în orice sens obiectiv, se referă la absența amenințărilor informaționale la adresa unor valori dobândite și în sens subiectiv, la absența temerilor că aceste valori vor fi supuse unor atacuri informaționale” [23].

Al doilea capitol, **Amenințări și riscuri la adresa securității naționale a Republicii Moldova**, investighează amenințările netradiționale la adresa securității naționale, care deși impun resurse mai puține, necesită tehnici de contracarare mai ușor de ascuns și de disimulat. În cadrul acestui compartiment este stabilit că amenințările din sfera securității naționale s-au intensificat. În comparație cu alte țări ex-sovietice; Republica Moldova nu are încă o strategie coerentă de securitate, de consolidare și dezvoltare a unui proces veritabil și stabil de democratizare a societății. Generator de probleme este și faptul existenței unui mediu regional, nu într-un tot favorabil pentru Republica Moldova, marcat de o zonă de instabilitate politică, cele mai recente și îngrijorătoare fiind evoluțiile din Ucraina. În al doilea rând, persistă pericolul menținerii și reactivării unor tensiuni cu caracter etnico-separatist ce pot genera conflicte [24], și în cazul Republicii Moldova, este vorba despre conflictul din partea stângă a Nistrului.

Astfel, în primul subcapitol, **Structura amenințărilor la adresa securității naționale a Republicii Moldova**, se analizează pericolele de natură politică, care plasează statalitatea țării într-un real pericol și trăgănează soluționarea problemelor ce țin de aceste interese: pericole și amenințări în majoritatea lor, consecințe directe sau indirecte ale destrămării fostei URSS. Amenințările la adresa securității naționale sunt diferite ca intensitate, durată, probabilitate de producere, natură și formă de acțiune. Indiferent cărui tip aparține, amenințările rămân un factor destabilizator al mediului de securitate. De aceea, ele se cer cunoscute, analizate de către cei care au ca atribuții gestionarea unui domeniu sau altul de activitate umană și, desigur, intervenția efecace, atât pentru prevenirea lor, cât și atunci când pericolul manifestării acesteia devine iminent.

Al doilea compartiment al capitolului, **Impactul factorilor interni asupra securității naționale** se axează pe abordarea principalilor factori de risc interni care se referă la instabilitatea politică și socială a statului, manifestări extremiste, separatiste, prezența pe teritoriul țării a trupelor militare străine, insuficiențele cadrului legislativ, aflat în proces de modificare și de adaptare în conformitate cu cerințele societății-democratice. Realizarea intereselor naționale ale statului este legată nemijlocit de asigurarea deplină a securității naționale, implicit, a celei informaționale. Pentru Republica Moldova, precum și pentru majoritatea țărilor est-europene, calea spre o societate deschisă și o economie competitivă, mai ales din perspectiva de democratizare, s-a arătat a fi puternic dependentă de riscurile și amenințările de securitate. Funcționalitatea sistemului național de securitate este condiționată de influența unui șir de factori externi și interni.

În cel de-al treilea subcapitol, **Influența factorilor externi, asupra securității naționale a Republicii Moldova**, este efectuată analiza gradului de vulnerabilitate a Republicii Moldova, stat în proces de integrare europeană, pe de o parte, și în avelași timp, marcat de sindromul post-comunist, pe de altă parte, având și statutul țării care se află în „vecinătatea apropiată” de actori esențiali ai jocurilor politice, în vizorul intereselor unor mari puteri. Or, acest lucru creează situații pr4oducătoare de instabilitate și de riscuri majore de natură externă.

În acest context, situația din regiunea transnistreană, teritoriu controlat de forțele separatiste pro-ruse, este o adevărată provocare la adresa intereselor de

securitate și a valorilor democratice spre care aspiră Republica Moldova. În mare parte această vulnerabilitate a statalității moldovenești s-a realizat direct prin intermediul separatismului care este și o amenințare directă la adresa întregului sistem al Republicii Moldova, care pune sub semnul întrebării însăși existența statului.

Potrivit cercetătorului român D. Dungaciu, vulnerabilitatea Republicii Moldova ca stat în tranziție, pe de o parte, și sindromul post-imperial al politicii Federației Ruse în raport cu realitățile moldovenești, pe de altă parte, creează un mediu generator al creșterii permanente a instabilității și riscului. Drept consecință a procesului de extindere spre est a Uniunii Europene și NATO, frontiera vestică a Republicii Moldova a devenit frontiera de est a comunității statelor Euro-Atlantice și a UE.

Studiul factorilor externi care dispun de potențial de influență asupra securității informaționale a statului ridică un șir de întrebări, care sunt inevitabile. În același timp, între factorii interni și cei externi, există o strânsă interacțiune și interdependență, puternic accentuate. În cazul statelor slabe, cum este Republica Moldova, sunt trei principii de bază care pot reduce amenințările de securitate: democrația, buna guvernare și supremația legii.

Efectele războiului informațional asupra parcursului democratic al Republicii Moldova, este cel de-al patrulea subcapitol al compartimentului în care este analizată esența agresiunilor informaționale și acțiunile de dezinformare, acțiuni care alcătuiesc esența războiului informațional.

Aici se întreprinde analiza procesului de obținere a independenței Republicii Moldova și a evoluției conflictului transnistrean, sunt dezvăluite caracteristicile războiului mediatic care a subminat independența statului. În cadrul cercetării a fost constatat că la fel ca și acum mai bine de 20 ani, diversiunile informaționale, orchestrate de mass-media de la Tiraspol, se manifestă ca un factor eroziv ce dezechilibrează situația și deteriorează imaginea Republicii Moldova pe plan național și internațional, manipulează opinia publică.

Astfel, agresiunile informaționale pot fi incluse în domeniul acțiunilor care alcătuiesc războiul informațional, cu condiția ca acesta din urmă să nu fie înțeles doar în accepțiunea sa restrânsă. Totodată, în anumite privințe, agresiunile informaționale depășesc sfera care acoperă elementele războiului informațional, în special, în ceea ce privește componenta „civilă” a acțiunilor, care sunt gestionate de serviciile de informații și nu de statele majore ale armatei (C. Troncotă).

Principala forță de ocupație rusească în Republica Moldova o constituie „armata audiovizuala”, care a cucerit spațiul informațional moldovenesc. Deși rușii reprezintă doar 13% din populația Basarabiei, aproape tot spațiul audiovizual din Republica Moldova este ocupat de produse mediatice de limbă rusă. La Chișinău pot fi recepționate peste 50 de televiziuni, dintre care doar 11 în limba română. Este clar că autoritățile trebuie să vegheze la respectarea legii audiovizualului privind ponderea de 70% a emisiunilor în limba română din totalul celor de știri și analize, precum și la respectarea legislației privind publicitatea în limba română.

Al treilea capitol, **Asigurarea securității informaționale a Republicii Moldova, în contextul democratizării societății: mecanisme și soluții**, investighează consolidarea securității naționale a Republicii Moldova din perspectiva democratizării societății, punându-se accentul pe cooperarea cu Uniunea Europeană.

În cadrul acestui compartiment est analizat procesul care permite asigurarea securității naționale a statului din perspectiva elaborării, interpretării și implementării celor mai viabile soluții, mecanisme și acte normative în domeniu: rolul UE și NATO, al altor puteri regionale care pot influența procesul de asigurare a securității, principalele inițiative de soluționare a conflictului transnistrean, rolul principalilor actori implicați în formatul de negocieri, rolul partenerilor europeni în identificarea unor soluții eficiente în depășirea acestui conflict, care poate escalada. În capitol este propusă o analiză sistemică a interacțiunii binomului securizare-democratizare a societății, în contextul evoluțiilor specifice din Republica Moldova.

Astfel, în subcapitolul **Perfecționarea cadrului politico-juridic de garantare a sistemului de securitate națională a Republicii Moldova**, sunt aduse argumente pentru constatarea faptului că în Republica Moldova nu există un document exhaustiv care ar defini în mod amănunțit politica de securitate și de apărare. În pofida existenței unui șir de acte juridice și documente, acestea nu oferă o imagine generală despre viziunea de securitate, amenințările, riscurile și acțiunile principale din cadrul politicii de securitate și apărare a Republicii Moldova. Principalul document, Concepția Securității Naționale, poartă un caracter mai mult declarativ, în mare parte ignorând interesele naționale fundamentale. Documentul nu oferă o bază necesară pentru elaborarea politicii de stat în domeniul securității naționale actelor normative corespunzătoare pentru optimizarea structurilor de administrare și organizare a activității organelor de asigurare a securității naționale.

Abia la 15 iulie 2011, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Strategia securității naționale, care este primul document de acest gen din Republica Moldova. În același timp, Strategia constituie un act politico-juridic pe termen mediu ce permite adaptarea, în funcție de evoluțiile pe plan intern și extern, politicii din domeniu, securității naționale, identificarea segmentelor specifice ale sistemului securității naționale care necesită reformare și determinarea unui plan realist de implementare a reformelor.

Lucrul asupra perfecționării Strategiei Securității Naționale oferă șansa începutului unei faze noi în politica de securitate și apărare a Republicii Moldova, inițierii și implementării unor reforme adecvate în sectorul de securitate și apărare în conformitate cu practicile și standardele europene. Nu este, deci, întâmplătoare, intenția Președinției de a elabora o nouă Strategie de Securitate a țării.

Al doilea subcompartiment al acestui capitol, **Consolidarea securității naționale a statului: implicarea factorului informațional**, indică faptul că insecuritatea și instabilitatea politică au rămas printre cele mai importante obstacole pe calea stabilizării democratice a Republicii Moldova, ceea ce a condus la persistența unor efecte sociale deosebit de nefaste pentru populație, pentru stat și societatea în ansamblu. Consolidarea statalității și securității Republicii Moldova

nu este posibilă fără o reformă reală a sectorului de securitate, liberalizarea și reala independență a mass-mediei.

Protejarea spațiului informațional național trebuie să reprezinte o prioritate pentru asigurarea securității țării. În prezent, manipularea opiniei publice este efectuată atât prin controlul mijloacelor naționale de comunicare în masă, precum și prin retranslarea unor posturi străine pe teritoriul țării și lipsa transparenței în domeniul proprietății mass-media.

O altă problemă, analizată în cadrul celui de-al treilea subcapitol, ***Rolul mass-mediei în situații de criză***, o reprezintă concentrarea instituțiilor mediatice în mâinile unui singur proprietar sau ale unui grup financiar sau politic, obediența Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Diversiunile mediatice îndreptate împotriva Republicii Moldova se datorează și lipsei de comunicare dintre mass-media și alți actori implicați. Completarea deficitului de informație este solicitată cu acuitate de public, care oferă astfel mass-mediei oportunitatea de a ocupa vidul informațional existent și de a se transforma în furnizor „autorizat” de informație.

Ultimul subcompartiment al tezei, este intitulat ***Opțiunile de securitate ale Republicii Moldova în contextul integrării europene și cooperării euroatlantice***. Astfel, de la obținerea independenței, Republica Moldova nu a participat activ la asigurarea securității regionale sau a celei internaționale. Rezultatele modeste au fost dictate de mai mulți factori printre care: orientarea politicii externe și mediul de securitate intern, mentalitatea elitei politice și slaba importanță acordată reformei sectorului de securitate, dar și impedimentele de ordin extern în parcursul de democratizare și europenizare a țării. Republica Moldova nu participă activ la misiunile și operațiunile pentru asigurarea securității în lume (există doar acțiuni sporadice în acest sens), chiar dacă are experiența participării în operațiuni internaționale, mandatate de Organizația Națiunilor Unite sub egida OSCE și ONU. Republica Moldova, nu poate să-și asume singură propria securitate.

Opțiunile de securitate ale Republicii Moldova pendulează în prezent între neutralitatea armată constituțională, imperativul modificării anumitor prevederi ale Constituției și realizarea reformelor necesare pentru aprofundarea colaborării cu Alianța Nord-Atlantică, inițiate prin diverse misiuni de menținere a păcii și stabilității.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică soluționată în domeniul științei politice și studiilor de securitate națională rezidă în identificarea unor abordări și priorități de activitate ale statului, menite să contribuie la asigurarea securității Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană. În baza cercetării problemei securității naționale a Republicii Moldova în contextul opțiunii de integrare europeană, au fost formulate mai multe concluzii, după cum urmează.

Pentru cercetarea în cauză, cele mai relevante subiecte de abordare științifică sunt: securitatea națională, securitatea informațională și democratizarea societății. Or, la etapa actuală, sistemul securității naționale al Republicii Moldova, parcurge o etapă dificilă de cristalizare și de instituționalizare a elementelor

fundamentale. Considerăm că Republica Moldova, stat mic și într-o permanentă criză de resurse, amplasat într-o zonă tampon, trebuie să facă față numeroaselor provocări la adresa securității, inclusiv a celor de ordin informațional, beneficiind, în același timp, de anumite privilegii în asigurarea securității sale naționale.

Analiza surselor științifice din domeniu sugerează că ar fi necesară elaborarea unui suport metodologic relevant, care să asigure identificarea, clasificarea și abordarea amenințărilor și vulnerabilităților principale la adresa securității naționale a Republicii Moldova, ținând cont de priorități.

Republica Moldova nu se poate integra în mod integral într-o societate informațională pro-europeană și globală, fie și pentru că nu dispune încă de un cadru legislativ adecvat. În Republica Moldova, există prea puține stipulări legislative despre societatea informațională, iar actele normative din domeniu nu se referă la probleme practice, la necesitățile de intervenție normativă în acest domeniu. Tranziția spre societatea informațională a Republicii Moldova, ca o componentă relevantă a dezvoltării, nu înseamnă numai modernizarea și extinderea posibilităților tehnice și tehnologice, ci, mai ales, acoperirea vidului legislativ înregistrat în domeniu.

În definitiv, tabloul surselor de insecuritate se supune unei dinamici proprii, în care rolul esențial revine includerii Moldovei în una din schemele de securitate viabile, în contextul procesului de integrare europeană. Republica Moldova întârzie cu reacțiile la acele oportunități pe care le oferă configurația geopolitică a Europei. Un lucru este cert: cele mai multe din pericolele existente astăzi trebuie căutate în organizarea șubredă a instituțiilor de stat, în corupție în instituțiile slabe și în responsabilitatea limitată a oficialilor pentru obligațiile lor, ceea ce erodează calitatea administrării în stat și alimentează insecuritatea individuală și regională.

Iar vulnerabilitatea noilor vecini ai UE pune sub semnul întrebării și reușita politicii europene de vecinătate. În același timp, partenerii occidentali ai Republicii Moldova, care pot influența comportamentul acestor țări, se văd tot mai mult nevoiți să răspundă unor noi sfidări în alte regiuni ale lumii, de un interes mult mai mare pentru ei.

În acest context, politica de securitate a Republicii Moldova este afectată de mai multe deficiențe de ordin conceptual, legal și instituțional care, pe de o parte, nu permit funcționarea eficientă a sistemului de securitate națională și, pe de altă parte, nu asigură un sprijin adecvat implementării obiectivului politic de integrare europeană și de participare la politica de securitate și apărare comună.

La nivel conceptual, deficiențele majore constau în calitatea și rolul documentelor cheie, cum ar fi Concepția Securității Naționale și Strategia Securității Naționale. Pornind de la faptul că aceste documente conțin obiective strategice pe termen lung și vizează acțiuni complexe, extrem de costisitoare și eforturi susținute de lungă durată la nivel național pentru atingerea acestor obiective, aprobarea acestor documente este obligatorie, odată cu aprobarea programului de guvernare, iar calitatea lor urmează a fi la cel mai înalt nivel. Aceste documente cheie nu reprezintă un scop în sine, dar constituie primul dintr-un șir de elemente necesare pentru ca sistemul de asigurare a securității naționale să poată funcționa eficient.

Republica Moldova riscă și își vede amenințată statalitatea, securitatea, suveranitatea, integritatea teritorială și independența prin perpetuarea situației de a nu opta pentru o soluție de securitate sustenabilă și realizabilă în practică. Chiar și la aceasta ora, pachetul de opțiuni politice ale Republicii Moldova este contradictoriu în condițiile menținerii statalității, suveranității și independenței statului. Astfel, opțiunea integrării europene este incompatibilă cu neutralitatea constituțională și cu desființarea forțelor armate pentru apărarea teritoriului. Or, Republica Moldova trebuie să elaboreze un program de informare a publicului și de consultări cu comunitatea de experți, cu societatea civilă și cu partenerii săi pe plan internațional, în privința stabilirii opțiunilor sale de securitate. Republica Moldova ar trebui să adopte o decizie consistentă și validă de securitate, care să fie asumată și susținută de populație.

Durabilitatea este o componentă inevitabilă a oricărei decizii strategice de asemenea importanță, pentru că toate deciziile ulterioare, politice, de securitate, de politică externă sunt influențate direct de această decizie primordială. Integrarea în Uniunea Europeană este incompatibilă cu formele de garantare a securității de către Federația Rusă. În schimb, integrarea în Uniunea Europeană este compatibilă cu integrarea în NATO. Mai mult, integrarea oricărui stat fost socialist sau fost sovietic în UE nu a putut să se realizeze până când acesta nu a acces anterior în NATO. Astfel, politica de securitate a Republicii Moldova nu are încă un cadru legal adecvat, care ar permite funcționarea eficientă a sistemului de securitate națională și implementarea obiectivului politic de integrare europeană și participare la politica de securitate și apărare comună. Lipsa resurselor administrative, instabilitatea politică și economică, presiunea și imixtiunea unor actori internaționali în politica internă a statului subminează capacitatea țării de a soluționa conflictul transnistrean, tergiversează foarte mult perspectivele de asociere a țării la procesele integraționiste europene.

În baza studiului efectuat și a concluziilor deduse, pot fi propuse o serie de recomandări:

1) Autoritățile statului ar trebui să dea dovadă de o viziune clară și o poziție fermă prin adoptarea și implementarea unor politici, strategii și planuri coerente elaborate în baza interesului național.

2) Noile legi, elaborate în domeniul asigurării securității naționale a Republicii Moldova trebuie să fie fundamentate științific, să stimuleze promovarea concepțiilor și strategiilor coerente și în concordanță cu exigențele timpului. Cercetătorii în domeniu, consideră că anume cursul politic de integrare europeană și cooperarea Republicii Moldova cu OSCE și NATO poate să garanteze securitatea statului, restructurând întregul sistem al securității naționale. Însă, în cazul Republicii Moldova, lipsește expertizarea calificată în domeniul securității naționale. Potrivit cercetătorilor din Moldova dar și celor din străinătate, amenințările și vulnerabilitățile majore la adresa securității naționale a Republicii Moldova constau în perpetuarea regimului separatist anticonstituțional de la Tiraspol și prezența armatei rusești în regiunea de est a țării, slaba promovare a reformelor democratice, corupția politică

3) Racordarea legislației naționale la standardele europene, monitorizarea europeană a soluționării conflictului transnistrean, sunt pașii concreți pentru perpetuarea unor reforme în domeniul securității naționale. Or, prezența Republicii Moldova pe arena mondială fiind destul de modestă, țara este un furnizor de insecuritate regională. Iată de ce securitatea națională a țării necesită o abordare pragmatică din partea actorilor statali dar și a societății civile. Atingerea unui nivel suficient al securității naționale, sistem de protecție al intereselor vitale ale personalității, societății și statului, capabil să îndepărteze apriori pericolele și amenințările care pândesc Moldova, va oferi, indiscutabil, posibilitatea continuării și dezvoltării tendințelor pozitive în politică, societate sau în relațiile interstatale.

4) Este necesară realizarea reformei întregului sistem de securitate națională, printr-o implicare cât mai vastă a tuturor actorilor vizați, în special, a societății civile, care trebuie să dețină un rol important în reglementarea, supravegherea și controlul democratic asupra structurilor de securitate ale statului.

5) Studierea securității naționale din perspectiva integrării europene a Republicii Moldova, oferă posibilitatea structurării unei strategii de răspuns, care trebuie să reducă insecuritatea statului și anihilarea factorilor de risc. Procesul de globalizare influențează substanțial problema securității naționale a Republicii Moldova. Toate eforturile țării trebuie direcționate spre asigurarea securității, dar instituțiile statului trebuie în același timp să lucreze pentru securitatea globală. În același timp, securitatea nu poate fi asigurată pe deplin fără a asigura și securitatea internațională sau cea regională. Drept urmare, globalizarea și integrarea regională exercită un impact semnificativ asupra securității Republicii Moldova. Practic, experiența statelor europene denotă integrarea regională atât ca formă primară de satisfacere a interesului național, prin cooperare bilaterală sau multilaterală cu celelalte state, cât și ca modalitate de a participa activă la procesul de globalizare.

6) Adaptarea sistemului legislativ al țării la noul tip de societate informațională, trebuie să se ralieze cerințelor de reglementare europene și internaționale, reprezentând și răspunsul concret al Moldovei la condițiile de acceptare în structurile europene. În scopul ameliorării securității tehnologiilor informaționale, instituțiile abilitate trebuie să elaboreze soluții tehnice speciale pentru sporirea fiabilității rețelelor comunicaționale în cazuri critice, precum și de creare a arhivelor și stocurilor de documente electronice pentru depozitarea securizată a bazei de date de importanță națională, în conformitate cu regimul de păstrare, stocare și evidență stabilite de cerințele legislației. Or, într-un anume mod vor evolua factorii de risc la adresa securității naționale, dacă Republica Moldova va accede în structurile de securitate europene și euro-atlantice, și după cu totul alte coordonate, dacă se va bloca accesul în aceste structuri.

7) Autoritățile Republicii Moldova, neglijează perspectiva de integrare în structurile euro-atlantice, în scopul asigurării securității naționale. Mecanismele, acordurile și tratatele multiple semnate în cadrul CSI-ului, nu mai sunt acum efective pentru colaborarea regională în domeniul securității. Totodată, integrarea Republicii Moldova în cadrul structurilor europene, depinde și de rolul ce îi este atribuit de autoritățile Uniunii Europene, în contextul de fortificare a securității comunitare.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil:

1. **Sergiu Moraru, Victor Moraru. Securitatea națională ca problemă politologică.** În: *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice*, 2015, nr. 2, pp. 145-157. ISSN 1857-2294 (Categorica B).
2. **Sergiu Moraru, Victor Moraru. Securitatea informațională ca o condiție a libertății.** În: *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice*, 2014, nr. 1, pp. 159-165 ISSN. 1857-2294 (Categorica B).
3. **Sergiu Moraru. Dezinformarea informațională și politică în regiunea transnistreană.** În: *Revista științifică Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale” (USM)*, Chișinău, 2011, nr. 8 (43), pp. 254-257. ISSN 1814-3199 (Categorica C).
4. **Sergiu Moraru. Securitatea națională și rolul mass-media în situații de criză.** În: *Revista științifică Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale” (USM)*, Chișinău, 2011, nr. 3 (43), pp. 176-179. ISSN 1814-3199 (Categorica C).
5. **Sergiu Moraru. Amenințări la adresa securității naționale a Republicii Moldova și riscurile globalizării.** În: *Revista științifică Studia Universitatis. Seria „Științe Sociale” (USM)*, Chișinău, 2010, nr. 3 (33), pp. 87-89. ISSN 1857-2081 (Categorica C).
6. **Sergiu Moraru. Riscuri și provocări pentru securitatea națională a Republicii Moldova în „era” globalizării.** În: *Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice*, 2010, nr. 3, pp. 82-85 (Categorica C).

Articole în culegeri științifice internaționale:

7. **Sergiu Moraru. Securitatea Națională: imperativul pertinentei interpretărilor.** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău*. Iași: Samia, 2012, nr. 3, pp. 218-221. ISBN 978-973-7783-63-9.
8. **Sergiu Moraru. Transnistria - compromiterea unei politici mediatice.** În: *Convergențe spirituale Iași-Chișinău*. Iași: Samia, 2011, nr. 2, pp. 70-74. ISBN 978-973-7783-63-9.

Articole în culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale:

9. **Sergiu Moraru. Spațiul mediatic al Regiunii Transnistrene.** În: *Mass-media: Între document și interpretare*. Tezele comunicărilor științifice ale participanților la Congresul internațional de istorie a presei, ediția a V-a, Chișinău, USM, 27-28 aprilie 2012. - Chișinău: CEP USM, 2012, pp. 101-105. ISBN 978-9975-71-238-5.

Articole în culegeri științifice naționale:

10. **Sergiu Moraru. Securitatea națională: complexitatea reală a problemei.** În: Victor Moraru (coord.). *Europenizarea: fațetele procesului*. – Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei, 2013, pp. 102-106. – ISBN 978-9975-57-121-0.

Articole în culegeri de lucrări ale conferințelor naționale:

11. **Sergiu Moraru. Dezinformarea în cadrul societății informaționale.** În: *Societatea contemporană în viziunea tinerilor cercetători: provocări, contribuții, perspective / Conferință științifică națională*. Chișinău: Institutul Integrare Europeană și Științe Politice al Academiei de Științe a Moldovei, 2010, pp. 72-79. ISBN 978-9975-77-134-4

Teze la conferințe științifice internaționale

12. **Sergiu Moraru. Riscuri și provocări pentru securitatea națională a Republicii Moldova în „era” globalizării.** În: Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul geopolitic european / Conferință științifică internațională, 8 octombrie 2010, Chișinău. Program. Rezumate. – Chișinău: IIESP al AȘM, 2010, pp. 52-53. ISBN 978-9975-4103-8-0

Teze la conferințe științifice naționale

13. **Sergiu Moraru. Rolul mass-media în asigurarea securității informaționale a statului.** În: Dezvoltarea cercetării științifice, promovarea și cultivarea inovării în procesul instruirii academice (materialele comunicărilor științifice). Chișinău: USM, 2010, pp. 38-40. ISBN 978-9975-71-020-6.

BIBLIOGRAFIE

1. Ciupercă Ella Magdalena, Vlăduțescu Ștefan. Securitatea națională și manipularea opiniei publice. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2010. 215 p.
2. Buzan Barry. Popoarele, statele și teama. - Chișinău: Cartier, 2000. 386 p.
3. Barry Buzan, Waever Ole, Wilde Jaap de. Security: a New Framework for Analysis. London: Lynne Reiner Publishers Inc., 1998. 239 p.
4. Waever Ole. Securitization and Desecuritization. În: Ronnie D. Lipschutz (ed.) On Security. New York: Columbia University Press, 1995, pp. 46-86.
5. Walt Stephen M. The Renaissance of Security Studies. În: International Studies Quarterly, 1991, Vol. 35, nr. 2, pp. 211-239.
6. Tofler Alvin. Powershift. București: Editura Libris, 1997. 356 pag.
7. Brzezinski Zbigniew. Marea tablă de șah. Supremația americană și imperatiile sale geostrategice. București: Editura Univers Enciclopedic, 2000. 233 p.
8. Haftendorn Helga. The Security Puzzle: Theory-Building and Discipline-Building in International Security. În: International Studies Quarterly, 1991, nr. 1, pp. 3-17.
9. Kirshner Jonathan (Ed.). Globalization and National Security. – New York: Routledge, 2006.
10. Moraru Victor. La Republique de Moldova à la recherche des voies vers la stabilité et la sécurité de la région dans le contexte des relations entre l'OTAN et la Russie. 2002. [Online]: www.nato.int/acad/fellow/99-01/Moraru.pdf (Accesat 14.05.2014).
11. Juc Victor. Edificarea relațiilor internaționale postrăzboi rece: aspecte teoretico-metodologice și replieri geostrategice. Chișinău: IIESP, 2011. 247 p.
12. Manolache Constantin. Organismul militar al Republicii Moldova. Construcția militară și securitatea statului. – Chișinău: ICJP al AȘM, 2015. 386 p.
13. Burian Alexandru. Geopolitica lumii contemporane. Chișinău: Tipografia Centrală, 2003, 196 p.
14. Barbăneagră Alexei. Infraționiunile contra păcii și securității omenirii. - Chișinău: Sirius, 2005. 560 p.
15. Roșca Alla. Mass Media Impact on the Democratization Processes in Society: Case of the Republic of Moldova. În: Eurolimes (Oradea), 2007, Vol. 3, pp. 99-108.
16. Frunzetti Teodor. Securitatea națională și războiul modern. București: Editura Militară, 1999. 208 p.
17. Moștoflei Constantin. Securitatea, puterea și armata la începutul secolului XXI. București: UNAP, 2005. 301p.
18. Troncotă Cristian. Securitatea României. Sibiu: Universitatea „Lucian Blaga”, 2008. 298p.
19. Dungaciu Dan. Națiunea și provocările (post) modernității: istorie, concepte, perspective. București: Tritonic, 2004, 197 p.
20. Chifu Iulian. Provocările insecurității în Republica Moldova contemporană. În: Moldova pe calea democrației și a stabilității: din spațiul post-sovietic în lumea valorilor democratice. Chișinău: Editura Cartier, 2005, pp. 71-82.
21. Duțu Petre. Globalizarea și securitatea națională. În: Impact strategic (București), 2004, nr. 3, pp. 91-95.
22. Alexandrescu Grigore. Amenințări la adresa securității. București: UNA, 2004. 24 p.
23. Wolfers Arnold. Discord and Collaboration. Essays on International Politics.-Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1962, 232 p.
24. Lungu Vasile. Reforma sectorului de apărare și securitate: rolul Parlamentului. În: Reforma sectorului de securitate în Republica Moldova: consolidarea controlului democratic asupra sectorului de securitate /. Harmonie Papers, 2009. 132 p.
25. Stăvilă Ion. Evoluția reglementării Conflictului Transnistrean în anii 1992-2009. In: Revista de Filozofie, Sociologie și Științe Politice (Chișinău), 2009, nr. 3, pp. 111-118.

ADNOTARE

MORARU Sergiu, “Securitatea Națională a Republicii Moldova, în contextul democratizării societății: aspecte politico-informaționale”, teza de doctor în politologie, Chișinău, 2015.

Structura tezei cuprinde: introducere, trei compartimente, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 242 de titluri, 127 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: securitate națională/informațională, democratizare, mass media, conflict transnistrean, amenințare, vulnerabilitate, reforma sectorului de securitate, integrare europeană, politici de securitate, Politica Europeană de Vecinătate, Parteneriatul Estic.

Domeniul de studiu: științe politice.

Scopul lucrării: constau în cercetarea și stabilirea unor obiective prioritare de fortificare a securității naționale a Republicii Moldova din perspectiva integrării europene. Pentru realizarea acestui deziderat, este imperios necesară realizarea următoarelor obiective: identificarea spectrului de amenințări, riscuri la adresa securității naționale a Republicii Moldova și studierea oportunităților de diminuare a acestor factori destabilizatori, analiza cadrului juridico-normativ de asigurare a securității naționale a Republicii Moldova și formularea unor principii noi, menite să eficientizeze această activitate, definirea și analizarea trăsăturilor inerente ale procesului de democratizare a societății moldovenești și interdependența dintre aceasta cu securitatea națională, o analiză a războiului informațional din primăvara anului 1992 și repercusiunile acestuia în prezent pentru securitatea națională/informațională.

Noutatea și originalitatea științifică: constă în încercarea de a aborda securitatea națională a Republicii Moldova prin prisma principalelor amenințări și vulnerabilități și care ar putea să pună în pericol existența statului.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul politologiei și a studiilor de securitate constă în identificarea unor soluții care să contribuie la asigurarea securității naționale/informaționale a Republicii Moldova, în contextul opțiunii de integrare europeană.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Sub aspect aplicativ, rezultatele obținute sunt benefice pentru dezvoltarea științei politice și în special, vor contribui la amplificarea și aprofundarea cunoștințelor teoretice privind asigurarea securității naționale a Republicii Moldova. Concluziile și recomandările referitoare la asigurarea securității naționale a statului și cele privind democratizarea societății pot fi utilizate de factorii de decizie ai statului pentru a evalua principalele amenințări, riscuri și vulnerabilități la adresa securității Republicii Moldova și în elaborarea unor politici eficiente în domeniu.

Implementarea rezultatelor științifice s-a realizat prin examinarea și aprobarea lor în cadrul ședințelor Secției Științe Politice a ICJP al AȘM, au fost expuse la conferințe naționale și internaționale și au fost publicate în 13 lucrări științifice.

АННОТАЦИЯ

МОРАРУ Сержиу, "Национальная безопасность Республики Молдова, в контексте демократизаций общества: политическо-информационные аспекты", диссертация на соискание ученой степени доктора политологии, Кишинев, 2015.

Структура диссертации включает: введение, три раздела, разделенных на подразделы, общие выводы и рекомендации, библиографию состоящую из 242 источников, 127 страниц основного текста. Полученные научные результаты были опубликованы в 13 научных работах.

Ключевые слова: национальная/информационная безопасность, демократизация средств массовой информации, приднестровский конфликт, угрозы, уязвимости, реформа сектора безопасности, европейская интеграция, политика безопасности, европейская политика соседства, восточное партнерство.

Область исследования: политические науки.

Цель работы состоит на соискание научных исследований и приоритетных задач по укреплению национальной/информационной безопасности Республики Молдова с точки зрения европейской интеграции. Для достижения этой цели крайне важно достичь следующих направлений: выявление спектра угроз и рисков национальной/информационной безопасности и изучение возможностей для снижения этих дестабилизирующих факторов, анализ нормативно-правовой базы для обеспечения информационной безопасности и разработке в Молдове новых принципов предназначенных для упорядочения этой деятельности.

Научная новизна и оригинальность заключается в попытке решить проблему национальной безопасности Республики Молдова через призму главных угроз и уязвимости которые существуют более 20 лет и могут угрожать существование государства.

Решенная научная проблема в области политических наук и исследования в области политологии и в области безопасности состоит в идентификации ряда подходов и приоритетов государственной деятельности, призванных обеспечивать национальную/информационную безопасность Республики Молдова в контексте европейской интеграции.

Теоретическая и практическая значимость. Работа будет полезна для развития политической науки и, в частности, будет способствовать расширению и углублению теоретических знаний по национальной/информационной безопасности Республики Молдова. Выводы и рекомендации для национальной безопасности государства и демократизации общества могут быть использованны политиками для оценки основных угроз, рисков и уязвимостей безопасности Республики Молдова и в разработке эффективной политики в этой области.

Внедрение научных результатов было реализовано посредством их обсуждения и утверждения на заседаниях отдела Политических наук ИЮПИ, АНМ, изложения в рамках национальных и международных конференциях и публикации 13 научных работ.

ANNOTATION

MORARU Sergiu, "National Security of the Republic of Moldova, in the context of democratic society: political informationals aspects" PhD thesis in political science, Chisinau, 2015.

Thesis structure includes: an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 242 titles of bibliography, 127 basic text pages. The results are published in 12 scientific papers.

Keywords: national/informational security, democratization, media Transnistrian conflict, threat, vulnerability, security sector reforms, European integration, security policy. European Neighborhood Policy, the Eastern Partnership.

Field of study: Political Science.

Purpose: consist of research and priority targets to strengthen the national/information security of Moldova from the perspective of European integration. To achieve this goal it is necessary to fulfill the following objectives: identify the spectrum of threats, national/informational security risks in Moldova and studying opportunities to mitigate these destabilizing factors, analysis of legal and regulatory framework to ensure national security and formulation of Moldova new principles, designed to streamline this activity, defining and analyzing the inherent features of the process of democratization and interdependence between the Moldovan society with national security, approach to information warfare in the spring of 1992 and its repercussions today for informational security.

Novelty and scientific originality: consists in trying to address the national security of the Republic of Moldova through the main threats and vulnerabilities that could endanger the existence of the state.

Important scientific problem addressed in the field of political science and security studies is to identify solutions to help ensure national security of the Republic of Moldova, in the context of European integration option.

Theoretical significance and practical value of the work. In terms of applicability, the results are beneficial for the development of political science and, in particular, will contribute to enhancing and deepening the theoretical knowledge of informational security of the Republic of Moldova. Conclusions and recommendations for national security of the state and the democratization of society can be used by decision makers to assess the state of the main threats, risks and vulnerabilities to the national security of the Republic of Moldova and in developing effective policies in the field.

Implementation of scientific results achieved by examination and approval under Section Meetings Political and Scientific Seminar of ASM ICJP, profile were exhibited at national and international conferences and published in 12 scientific papers.

MORARU SERGIU

**SECURITATEA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
ÎN CONTEXTUL DEMOCRATIZĂRII SOCIETĂȚII: ASPECTE
POLITICO-INFORMAȚIONALE**

**Specialitatea 561.01 – Teoria, metodologia și istoria
politologiei; instituții și procese politice**

Autoreferatul tezei de doctor în politologie

Aprobat spre tipar: 19.08.2015

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hirtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj 40 ex.

Coli de tipar.: 2,0.

Comanda nr.